

28 augustus 1961

U 10872/61 - C 46 - P1/PS9.

i^o A 10118/17

Land: Berlijn.
Onderwerp: Enkele berichten betrekking hebbende op de
Berlijnse crisis (IV).

Referenties:

GEHEIM

Datum van
waarneming: recent.

Bron: betrouwbaar.

Opmerkingen:

Verzonden aan: de Minister van Buitenlandse Zaken.

Aan Zijne Excellentie Prof. Dr. J.E. de QUAY
Minister-President

Plein 1813 no. 4

's-GRAVENHAGE.

GEHEIM

Berlijn

ENKELE BERICHTEN BETREKKING HEBBENDE OP DE BERLIJNSE
CRISIS (IV)

Het vredesverdrag tussen de Sowjet-Unie en de D.D.R. ligt in concept gereed met uitzondering van de clausules inzake de toegangswegen tot West-Berlijn. Het is echter mogelijk dat nog verandering komt in de huidige tekst, hoewel men dit minder waarschijnlijk acht.

De meningen over het tijdstip van de ondertekening lopen uiteen, er is nog geen definitief besluit over genomen. Aangenomen mag worden, dat de ondertekening eerst in december a.s. zal plaatsvinden en niet tussen 17 september a.s. en het partijcongres der CPSU medio oktober.

In het tegenwoordige ontwerp-verdrag luidt de tekst van het artikel betreffende West-Berlijn als volgt:

"Die Deutsche Demokratische Republik verpflichtet sich für Westberlin, das auf dem Hoheitsgebiet der D.D.R. liegt, ein Sonderstatut anzuerkennen."

Betreffende de clausules over de toegangswegen worden door de Sowjet-Unie en de D.D.R. de volgende drie mogelijkheden overwogen:

1. Het verdrag krijgt een annex, waarin bevestigd wordt, dat de toestand wordt gehandhaafd zoals omschreven in de notawisseling van 20 september 1955 tussen Dr. Lothar BOLZ, Minister van Buitenlandse Zaken der D.D.R., en V.A. ZORIN, plv. Minister van Buitenlandse Zaken van de U.S.S.R. (zoals bekend behield de Sowjet-Unie zich in die nota de controle voor van het

verkeer van geallieerd personeel en hun voorraden, terwijl aan de D.D.R. werd toegestaan de controle over alle andere personen en goederen uit te oefenen).

2. De Sowjet-Unie behoudt het toezicht op de geallieerde militairen, echter als agent der D.D.R. die de rechten de jure, maar niet "uitoefenend" toegewezen zou krijgen.

3. De clause die ULBRICHT wil: Algehele overdracht, zonder condities, aan de D.D.R.

Opmerkingen: ad 1) In Westelijke kringen te Berlijn wordt deze regeling aanvaardbaar geacht.

ad 2) Deze regeling luidt nog gunstiger dan welke door Foster DULLES aanvaardbaar werd geacht, n.l. dat de D.D.R. als agent van de Sowjet-Unie zou optreden. Bij een dergelijke regeling zou praktisch de status quo gehandhaafd blijven.

Dit bericht komt van een in de regel zeer betrouwbare bron, doch in kringen rond burgemeester BRANDT vindt men het "zu schön um wahr zu sein".

ad 3) Een dergelijke regeling is voor het Westen absoluut onaanvaardbaar en zou praktisch een casus belli zijn.

Vast staat dat de Sowjet-Unie op het ogenblik nog geen uiteindelijke keuze heeft gedaan om armslag te houden voor de onderhandelingen.

Amerikaanse verplichtingen

Bij gelegenheid van het bezoek van Vice-President JOHNSON aan Berlijn heeft Charles BOHLEN, adviseur voor Sowjet zaken van de Amerikaanse Minister van Buitenlandse Zaken, in persoonlijke gesprekken met burgemeester BRANDT de meest plechtige verklaringen van President KENNEDY overgebracht in dier voege dat Berlijn onder alle omstandigheden verdedigd zal worden en de toegangswegen onder alle omstandigheden eveneens verzekerd zullen worden. De verklaring werd op zo nadrukkelijke wijze door BOHLEN namens KENNEDY afgelegd, dat intrekken daarvan onmogelijk is. De Berlijnse senaat is dan ook volkomen overtuigd van het feit, dat het weifelen aan Amerikaanse zijde voorbij is en dat de Amerikanen de weifelachtige Britten als het er op aan komt zullen meekrijgen. Het goede moreel van burgemeester BRANDT en de senaat, dat zeer slecht was, berust thans op deze verklaringen van BOHLEN. Zij menen, dat, nu aan de Russen is duidelijk gemaakt, dat de Verenigde Staten eventueel zullen vechten, het oorlogagevaar gekeerd kan worden. Vanuit deze "position of strength" zouden nu onderhandelingen mogelijk zijn; vandaar dat er in verantwoordelijke kringen van Berlijn geen bezwaar inzake onderhandelingen bestaat, en men dit zelfs aanmoedigt, aangezien men er van overtuigd is, dat CHROESJTSJOW, wanneer hij gelooft dat het de Amerikanen bittere ernst is, voor oorlog zal terugschrikken en bereid zal zijn na lange onderhandelingen wellicht een regeling te aanvaarden, die ook het Westen kan bedreigen.
